

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Priloga vsak četrtič in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 8 K, pol leta 4 K in za štiri leta 2 K. — Naročnina za Nemčijo 8 K, za druge tujenavstriljake določil 8 K. Kdor hodi sam po njega, plača na leto samo 7 K. — Naročnina se pošilja na: Upravištvu „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopolnija do odpovedi. — Udje „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 16 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopis se ne vračajo. — Upravištvo: Koroška cesta št. 5, sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne poštvrte za enkrat 48 vin., ali kar je isto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 35 vin. Za večkratne oglase primerem popust. V oddelku „Mala narodna“ stane beseda 10 vin. — Inserati se sprejemajo do torka popoldne. — Nezaplete reklamacije so polnoma proste.

Prva potem spomina ter jezika izročena podla-
ga prangerske zgodbe sega v davne čase, katerih ne
označuje nobena zabeležena številka. V teh minulih
dneh je še gospodoval nad ponosnim St. Petrom —
kunšberski grad. Vendar za kunšberskega gospodst-
va baje ni igral St. Peter prve vloge, ampak vas ob-
vznožju gradu, Leskovec po imenu. To selo je bilo po
pravilji trg s prav vsemi pravicami, prednostni in
vidnim tržkim znakom — prangerjem.

Seidler, da se hoče ozirati na vse druge narodne zavete Slovencev. Vlada ne bo več trpela agitacije, ki šuva narodnosti drugo proti drugi, dovoljuje pa mirno in stvarno razpravljanje o jugoslovanski državi. Ministrski predsednik hoče nastopiti z vsemi zakonitimi sredstvi proti agitacijam, ki ogrožujejo mir med narodi in sicer tudi proti agitacijam z nemške strani. Bati se je, da vsled razpaljenih narodnih razmer ne bo mogoče v državni zbornici mirno zborovati. Vsled tega je vlada odredila odgoditev zasedanja državne zbornice, ki bi naj imela že dne 7. t. m. prvo sejo, za več tednov.

Nemci so z veseljem vzeli Seidlerjevo izjavo na znanje, vsi drugi pa: socialni demokratje, Poljaki in Italijani so odločno ugovarjali zoper to, da se zasedanje zbornice odgodi. Čehi in Jugoslovani pa so poslali pismen protest proti novim vladnim načrtom — naperjenim proti Slovanom — in proti odgoditvi drž. zbornice.

Večina Nemcev je zadovoljna s Seidlerjem, da hoče ugoditi vsaj nekaterim nemškim zahtevam. Na Češkem dobijo svoja okrožja na škodo Čehov, Slovenci hoče Seidler obdržati kot pokrajino, po kateri lahko Nemci zidajo svoj most do Adrije, ustaviti hoče jugoslovansko gibanje in menda celo zopet preganjati rodoljubne Slovence. Hrvatoma obljubuje, da ni izključeno, da dobijo svojo veliko samostojno državo. Ne se odrečejo Slovincem in kajpada če to dovolijo gospodje Madžari.

Seidler pripozna možnost jugoslovanske države. On dobro ve, da je jugoslovanska misel, misel po naši svobodi in rešitvi izpod tujega jarma, postala tako mogočna, da se ne da več zatreti, a mož bi rad ločil Slovence od Hrvatov. Seidler torej na nemški pritisk Slovencev ne mara pridružiti drugim Jugoslovanom. Njegov naslednik pa bo najbrž že prišel do spoznanja, da se Slovenci ne morejo odcepiti od Jugoslovancev. Upamo, da bo mož, ki bo sledil Seidlerju, to že rad priznal.

Prihodnja doba bo menda za nekaj časa zopet trnava doba za Slované. A samo za nekaj časa. Val narodne zavesti med Slovani, in sicer med Čehi, Jugoslovani in Poljaki je postal zadnji čas tako mogočen, tako velik in tako silen, da ga ne bo ustavil noben Seidler, noben Nemec, nobena vlada. Če bomo tudi trpeli, bo trpljenje le kratko. Trpeli bomo za narod in za njegovo toliksrčno zaželjeno svobodo.

Glavno delo je že opravljeno. Do zadnje gorske koče je že prišel glas naše majniške deklaracije. V najpriprostejšo slovensko dušo je že padla iskra narodnega navdušenja. Mogočno in silno plamti plamen narodne samozavesti in neomajnega zaupanja v lastno silo in v boljšo bodočnost. Dokler bo ostal narod sebi zvest, se bodo razbili ob njegovi skaltotrdi volji vsi črni sovražni naklepi. Ne Seidlerji, ne Nemci, ne vlada nas Jugoslovane ne bodo razrušili. Boz nas je združil: Dal nam je skupno zemljo in skupen jezik. In kar je Bog združil — Nemci nikdar ne bodo ločili.

Slovenci! Jugoslovani! Pogum in vztrajnost! Zmaga bo na naši strani! Jugoslavija pod slavnim žezlom Habsburžanov se bo ustanovila, če ne danes, pa jutri. Sedaj govorijo in se veselijo Nemci, tedaj pa bomo govorili in se veselili Jugoslovani!

Tedaj, ko sta se zastopala oko postave graščak in berič, je bilo nekako zunanje znamenje sodne pravice sramotilni kamen ali pranger, da rabim strokovnjaki izraz. Bil je to, kakor se vidi še danes, iz kamna izklesan, stirovoglata steber, z verigo na sredini in postavljen na kamenit podstavek. Ob ta steber so privezovali navadno grafski beriči zasačene tatove ob nedeljah, praznikih in javnih shodih, da so jih videli in spoznali vsi mimoidoči. To izpostavljenost ob prangerju je bilo za uzmovnice kaj zdravilna kazen, ki bi se imela v sedanjih časih čudežno moč za predolge prste, da ni odpravljena. Pranger je imel prvotno dokaj enostaven pomen. Seve, postavljen je bil navadno samo v večjih krajih, na sredini trgov, ki so poganjali ob vznožju gradov. S časom se je pa razvilo neopravičeno mnenje, češ: **na posest prangerja** je navezan obenem tudi naslov „trg“ s pravicami vred. Ustno izročilo pomneči Sentpetrani trde celo sedaj, da je bilo selo Leskovec trg, s sramotilnim prangerjem, stoječim tik ob že podrti cerkvi sv. Jakoba.

V dobi, ko so uživali Leskovčani težke pravice, se še niti sanjalo ni Podstrečanom, da bi si bili upali lastiti tržanstvo. Tedaj še vaško skromni Podstrečani so kosili seno ob Sotli pod Kunšbergom. Pri košnji in sušenju krme so jih zbadali, dražili in psovali bahati Sentpetrani kot z grajsko peto teptane, slamnostrehe seljake. V povračilo za te jezične pike so odpeljali Podstrečani v temni noči s kunšberškim senom vred tudi leskovsko tržkega — prangerja. Svojega zmagovitega plena pa se niso upali postaviti na javnem prostoru, ampak so ga skrbno in varno poskrili.

Po izgubi prangerja se je prelevil tržko bahavi Leskovec v priprosto vas, katere nam je danes znana pod imenom Kunšberg.

Po ugrabljenju leskovskega prangerja je začel hirati in propadati celo kunšberški grad, dokler se ni razsul v razvaline. Za razpadlim gradom je pobegnil tudi tržki patron sv. Jakob iz sv. jakega razkopanega bivališča, preselil se je na podstrešje knačsko hiše, kjer še čaka danes ves v sencah in žvepelnosti kak dostojniši brum božji.

D. življaji starega kmeta

(Dopis iz Savinjske doline.)

Da smo Slovenci razdeljeni na več kronovin, je pač namim sovražnikom precej olajšano delo — delo potujčenja. Zato tudi ima narodno življenje v posameznih deželah različne slike v boju za naš narodni obstoj. Najhujše se je pač godilo in se godi koroškim Slovincem. Kakor sem se že sam prepričal, menda res ni nikjer bolj zagriženih poturic kot na Koroškem. Pred 51 leti sem šel s savinjskimi romarji tudi jaz na Sv. Višarje. Prišedši v Trbiž, se okrepečamo v eni tamošnjih gostiln (železnice takrat še ni bilo). Osojbe nas je prijazno sprejelo ter se razgovarjalo z nami v našem jeziku: ko pa pride gospodar gostilne v sobo, pokliče svoje ljudi v stran ter jim je prepeval z nami slovensko govoriti. Že takrat sem si mislil: Boljši so še naši nemčurji, da saj tedaj, ako mu prineseš denar, rad govori slovensko. Leta 1879, do sem bil župan, dobim iz Velikoveca nemški dopis zaradi pristojnosti neke Hedvige Kolšek. Dopis sem rešil v slovensčini. Seveda sem s tem po nemčurški pameti storil veliko pregreho, tako, da je dotično županstvo pisalo na okrajno glavarstvo v Celju, da naj nas prisili nemško uradovati. Tedajni okrajni glavar Hass je bil pravičen mož ter je odgovoril, da tega ne more storiti, kajti tukajšnje občine uradni jezik je slovenski.

Pred kratkim sem imel opravke v neki bližnji tovarni. Da bom na svojih tleh govoril slovensko se razume. Ko pa to sliši neki nemški uslužbenec, baže od Trbiža doma, me oblastno nahruli: „Hier muss man deutsch sprechen!“ (Tukaj se mora govoriti po nemško!) Kakor sem slišal, je tovarnar tega prenapetneža tudi kmalu potem odslovil.

Pred nekaj leti je prišel večkrat k meni dobro znani koroški nemčur kupovat oral zemlje, ki leži pri okrajni cesti blizu kolodvora. Videvši, da se ne iznebim njegove nadležnosti, sem mu v obraz rekel: „Da, ako bi tudi bila zemlja naprodaj, vam je ne bi prodal za nobeno ceno!“ Na ta način sem se ga odkrižal.

Naši nemčurji tako radi povišujejo nemščino, češ, z nemščino se pride križem sveta, s slovensčino pa samo od Spielfelda do Trsta, pa to ni resnica. Leta 1910 sem se udeležil romanja v Jeruzalem. Ze na ladji nisem slišal od ladijskih uslužbencev druge govorice kot hrvaščino in nekaj malega laščine. Ko smo stopili v Jafi na azijsko zemljo, nismo slišali nobene nemške govorice, pač pa slovensko; bile namreč so ondote služkinje doma menda iz Istre ali iz Goriške. Tudi v Jeruzalemu sem našel na nekakega Rusa, kateri je slišal slovensko govorico. Pride k meni in sva se tudi razumela za silo, četudi do takrat še nisem z nobenim Rusom govoril. Tudi z več tamošnjimi Slovenci sem govoril. Nekateri mojih tovarišev so se peljali k Mrtvemu morju. Pravili so, da so našli tam več Hrvatov. Leta 1913 sem bil v Rimu. Tudi tamkaj sem govoril z dvema Slovincema, enim Hrvatoma, Poljakom in Čehom. Tako je pač resnica, kakor pravi že stara pesem: „Slovan povsod brate ima.“

Motil bi se, kdor bi mislil, da sem sovražnik nemškega jezika, nasprotno, samo na prvem mestu je

Kakor se je pogrezal Leskovec v propad na stavbah, pravicah in ugledu, rasel je njegov sosed Sv. Peter in se šopiril brez prangerja in tržanstva. V letih razvalin kunšberškega gradu in leskovskih tržkih pravic so postavili Podstrečani vjetega prangerja na sredino svojega sela in izprosili so si tudi tržke pravice. H kamenitemu prangerju jim je bilo dovoljeno in podarjeno še leseno, raznobarvno poslikano žezlo.

Vsi ti papirju ter črkam zaupani stavki so seve samo ljudska pripovedka, kateri manjka vsake zgodovinske podpore. Sem se pač drznil ziniti v javnost, ker sem ulovil in pobral iz že ostarelih moških in ženskih ust. Dejansko dokazana resnica pa je: razsul se je v groblje ponos Sotle — kunšberški grad. Domnevanega trga Leskovec s prangerjem v red ni več; pač pa je zaostala v preponosnih Sentpeterskih sroih klica zavesti: Bili smo nekaj tržani, pa izgubili smo te pravice. Menda popelje kak Sentpetran še svojega nedoraslega sinka na strničasti klanec Skopečno, kazaje mu v smeri proti Podstreči z osvelo obetajočim opominom:

„Sinko moj. Tukaj v tem podsrečnem kotu čakajo vstajenja naše kradljivo potatene tržke pravice.“ Odtod mrznja v mladih, moških in starih Sentpeterskih sroih do menda v prangerjevi zadevi res nedolžnih Podstrečanov.

Pravljica brez resnične podlage je rodila naslednji krvavi boj za posest kamenitega prangerja.

Prismehljala se je pomlad leta 1882. Velikopodni prazniki 9. in 10. aprila 82. leta so bili spomladansko mehko topli in jasno lepi. S štajerskih in sošedno hrvaških gričev so odmevali nešteti topiči, katerih grom se je valil in lomil po sotliki dolini. V sroce segajoče pritkavanje sedaj zaplenjenih gorskih zvonov je vabilo mlo šepetajoče in proseče Sentpetrane k vstajenju, ki se je obhajalo pred vojno v tej župniji v mogočnem sprevodu ob cvilu, pisku in bobnanju črnaše godbe na plati.

Za velikopodno nočjo pa nas potika bura rogov veličastni poudarje, ki se ni od nikoli po-

pač materni jezik. Mojih pet sinov zna nemški, trije so se naučili v šolah, dva pa pri vojaki nemškega jezika, pač pa sovražim one, kateri bolj čislajo tuje kot pa svoj materni jezik. Že po naravi mora človek svoje bolj ljubiti nego tuje. Glejte n. pr. otroka, tudi ako še ima tako revno mater, raje bo šel k njej, kot pa k še tako lepi in imenitni gospej. Žal, da je mnogo Slovencev, ki se štejejo med narodnjake, pa se pri vsaki priliki poslužujejo nemškega jezika, n. pr. na železnici, na pošti, v trgovinah in pri raznih uradih. Proč s to pasjo ponižnostjo! Kajti potem ti Nemci res mislijo, da so oni gospodje naše zemlje, Nemec je že itak po svoji naravi bolj ohole narave.

Pred kratkim je prišel k meni kakih 13 do 14 letni deček nemške narodnosti prosit za kruh. Vprašam ga v šali: „Bist Du ein Schwab?“ (Ali si Švab?) Hujše bi ga ne mogel razkačiti, nego sem ga s tem. Dopadlo se mi je od njega, da je tako ponosen na svoj jezik. Nasprotno pa, ako Nemec nazivlje Slovenca z vindišarjem, se bo malokateri čutil razžaljenega.

Tudi Nemci so dobri in pošteti. Ko sem bil nekoč na Dunaju, sem vprašal policaja za ulico, katero sem iskal; bil je tako prijazen, da je šel z menoj in mi jo pokazal. Nasprotno se mi je pa zadnjič prigodilo v Mariboru. Vprašam nekaj policaja, nakar mi ta osorno odgovori: „Ich verstehe nicht windisch!“ (Ne razumem slovensko.) Ako bi se bil poslužil nemškega jezika, bi mogoče dobil bolj prijazen odgovor. Skandalozno je, da v tako malem mestu, kjer je med Slovenci le peščica Nemcev in nemčurjev, ne zna, oziroma noče znati policaj obeh deželnih jezikov. Zato pa tudi ni čudno, da se je naše slovensko ljudstvo tako krepko oprijelo rešitve, katero mu more prinesiti le neodvisna Jugoslavija pod habsburškim žezlom, ker le na ta način pridemo iz tega neznosnega položaja do pravice, katere gredo vsakemu narodu.

Žvepljanje proti trtni plesnobi.

O tem piše znani strokovnjak v vinogradništvu g. Skaticky (na Kranjskem) sledeče:

Trtna plesnoba ali oidij povzroča zlasti v letih z vročim poletjem mnogo škode na grozdju. To sme opazili pri nas posebno v zadnjih dveh letih. Ker glivica te bolezni prezimuje na trli, se razvija bolezen posebno hudo tam, kjer se je enkrat vgnezdila. Zato se je je treba bati posebno tam, kjer je že v preteklih letih škodo delala. Trtna plesnoba se zatira pozimi na lesu z mazanjem z raznimi, žveplo vsebujočimi snovmi, zlasti z žveplenoapneno brozgo. V poletnem času je pa najboljšo sredstvo proti njej drobno zmleto žveplo, s kojim je treba trte, zlasti pa še grozdje, ob lepem, solnčnem vremenu vsaj trikrat na leto dobro poprašiti. Ker finega, čistega žvepla med vojsko ni dobiti, moramo seči po drugih, nadomestnih sredstvih. Od teh so se tekom zadnjih let preizkusila in za najboljša spoznala naslednja tri sredstva:

Natrijev tiosulfat ali salojidin. To je bolezen odvrtajoče sredstvo, ki se ga rabi

svečen tolikanj službi božji, kakor pa zabavi v krogu prijateljev doma ali v krčmi. Če kdaj v letu so polne tri Sentpeterske gostilne na velikonočni ponedeljek. Teza popoldne in večera pač vidiš za glasno gostilniško mizo ob žaru domače vinske kaplje vse Sentpetrane od zadnjega pastirja do samega g. župana, g. župnika s kaplanom, g. nadučitelja s podložnim osebjem ter vse krilate gospice slovenske, včasih pa tudi nemške besede.

Dne 10. aprila so sedeli pri skupni mizi v St. Petru pri Gabronovem Karlu v posebni sobi mogočnjaki po dostojanstvu ter žepu in pismenki. Predsedoval je družbi obče spoštovano priljubljeni vaški župan ob desni svojo desnico — g. župnika, ob levi svojo levico — g. nadškofnika. Duša zabave poleg čebljajočih gospa ter gospic pomladne, letne, jesenske in že zimske dobe, je bil padar g. Lukežič. Sentpetrani se tedaj niso posedali domačina ovenčanega z naslovom: Dr. vsega zdravilstva! kot sedaj, ampak le bolj enostranskega padarja, kateremu so pa zaupali odkrito dušno in telesno plat svojega človeškega bitja.

Kristalni „Sentpetran“ je nagnal proti večeru naši družbi nekaj krvi po žilah in navdušenosti v sroce, ki si išče duška v rajanju in odmevu domače pesmi. G. župnik je dvignil svojega rojstva in duhovne izobrazbe dostojanstvene ude in napil županu. Župan je odgovoril vaško skromnih izrazov duhovne nemu prvaku vasi in fare. Začele so frčati in frlotati napitnice v proslavo na polju izobrazbe se trudečemu školništvu, na kaplana in padarja, dokler se niso porazgubile v preglasnem krohodu ženske družbe, ki je po naših krajih bolj nedostopna ter nepotrpejiva pri preradodarnem besednem kadilu. Mladobki solmošter, pevec-baritonist, a ne govornik, je zamenjal nestrpnost na sedežu, se krepko odkaljaj pri zakrožil kar sam v šipe stresajočem baritonu Sentpetersko himno:

Polepa si sotlika dolina,

Sv. Petra v tebi je vas.

Najam Sotla opazuje te,

naši Padarji na te gre.

(Dopis priložen.)